

גשר בין עמים ואנשים

ההחלטה למנות את עמוס ירקוני למפקד סיירת שקד בשנת 1962, נתקלה במתנגדים. איך נמנה בדואי מוסלמי למפקדה של אחת היחידות החשאיות ביותר בצה"ל? שאלו כמה מהם, ואיך קצין נכה עם יד אחת יוכל לפקד על יחידה כזו? שאלו אחרים. אלוף פיקוד דרום, אברהם יפה, חתך עם תשובה חד-משמעית: "אם משה דיין, יכול היה להיות רמטכ"ל עם עין אחת, עמוס ירקוני יכול לפקד על סיירת שקד עם יד אחת!

עד אותו יום, על אף שפיקד בפועל על היחידה, עמוס ירקוני לא קיבל את הפיקוד הרשמי עליה. תמיד היה זה קצין יהודי שנשא בתואר. אלוף אברהם יפה שליווה את עמוס בעשרות פעולות שבהן סיכלו לוחמי היחידה, תחת הנהגתו של עמוס, חדירות רבות של אנשי מודיעין ומסתננים, החליט שמעתה הוא יהיה לא רק הדמות המיתולוגית ביחידה אלא גם מפקדה.

***

איך הפך עבד אל מג'יד ח'אדר, צעיר בדואי, חבר בכנופיה ערבית מצפון הארץ, שאנשיה פעלו נגד הבריטים בתקופת המרד הערבי הגדול ופגעו גם ברכוש יהודי בצפון המדינה, לחייל הבדואי הראשון בצה"ל? לקצין הבדואי הראשון בצה"ל? ולסגן אלוף עמוס ירקוני, מפקדה של סיירת שקד והאיש

שעיצב את תורת ההמנעה והביטחון השוטף לאורך גבולות המדינה? קצין
עטור ציונים לשבח ומפקד נערץ שלוחמיו הלכו אחריו בעיניים עצומות. קצין
בדואי-ישראלי שסימל במידה רבה את הרצון ליצור גשר של שיתוף פעולה
בין היהודים לבין שכניהם, כפי שאכן היה ביחידה שעיצב בדמותו, ובה לחמו
זה לצד זה, חיילים יהודים לצד חיילים בדואים ודרוזים. לוחם שעליו אמר
הרמטכ"ל משה דיין ש"אם יירו אותו מקנה תותח לאי-שם, הוא ייפול על
רגליו ויידע בדיוק היכן הוא נמצא ואיפה הצפון..." משה דיין ידע על מה הוא
מדבר. את הנער עבד אל מג'יד הוא הכיר עוד מהימים שזה ניסה לגנוב פרות
ובקר מאנשי נהלל הסמוכה למקום השבט. "אני פתחתי לעמוס את הראש עם
נבוט והוא פתח לי את הראש באבן. אתה יכול להיות בטוח שהוא חייל אמיתי.
הוא לויאלי והוא חבר." אמר כשנשאל לדעתו על שילובו ביחידה.

מה היה סודו וקסמו, שגרם לכך שעד היום, 31 שנים לאחר פטירתו, פקודיו,
כולם כבר נושקים לעשור התשיעי לחייהם, מדברים עליו בהערצה כזו
ועשרות מהם פוקדים כל שנה את קברו?

הוא היה גשש בחסד – יגידו לוחמי היחידה.

הוא הכיר את אלה שבצד השני וידע כיצד הם פועלים ואיך ללכוד אותם –
יתארו חייליו.

הוא יצר יש מאין תורת לחימה מיוחדת שעד היום צה"ל משתמש בה – יספרו ותיקי היחידה.

כל תורת המרדפים של צה"ל בנויה בדמותו ובצלמו – יכתבו ההיסטוריונים ואנשי צבא.

הוא היה קודם כל בן אדם – יסכימו כולם.

סיירת שקד הוקמה למטרה אחת בלבד: לחסום את גבולות הדרום הפרוצים מאשקלון ובאר שבע ועד אילת ולמנוע חדירת מסתננים, ואנשי מודיעין מצריים, שעד להקמת הסיירת חצו באין מפריע את הגבול הלא מסומן. אם כדי לרצוח יהודים, אם כדי לאסוף מודיעין על מטרות צבאיות ואם כדי גנוב כל מה שאפשר מהיישובים הקרובים לגבול. שקד לא כל כך דמתה ליחידה צבאית. יותר לכנופיה, כפי שהגדירו אותה גם אלה ששירתו בה. קומץ חיילים בבגדים אזרחיים שקובצו מן הגורן ומן היקב, עם רכבים שלא הזכירו צבא, אבל עם המון נחישות שבה הם ביצעו את המשימות והפכו לחוד החנית של פיקוד דרום. עמוס היה מראשוני המצטרפים. בתחילה הגיע על תקן של עוזר טבח, למרות שמעולם כף רגלו לא דרכה במטבח. כשרצו לשלוח אותו לקורס קצינים, הוא מילא את טופס הבקשה בשמו, עבד אל מג'יד ח'אדר, ונדחה. צה"ל לא היה ערוך לקצינים בדואים. בפעם השנייה, על פי הצעתו של חיים

לבקוב, הוא מילא בשם שונה: עמוס ירקוני. עמוס – בגלל ה-עבד וירקוני כי ח'אדר בערבית זה ירוק... והפעם התקבל מיד וסיים בהצלחה.

***

פעמיים ירקוני נפצע קשה במהלך מרדף והסתערות לעבר מקום מסתור שבו התחבאו אנשי מודיעין מצריים חמושים שחצו את הגבול בדרכם למשימות ריגול וחבלה בדרום המדינה. בפעם הראשונה נפגע מצרור שריסק את ידו. היד נקטעה והוא למד להפעיל את התותבת שהוכנה לו ולהמשיך להסתער כשהוא משעין את הנשק על התותבת ודורך אותו בעזרת מתקן דמוי מזלג שהוכן במיוחד עבורו. הפציעה הקשה לא מנעה ממנו להמשיך לפקד על היחידה, להשתתף בכל מרדף ובכל היתקלות. בפציעה השנייה, גם היא במהלך מרדף אחר חוליה ובה כמה אנשי מודיעין מצריים שחצו את הגבול, נפגע ברגלו. שוב פציעה קשה. הרגל לא שבה לאיתנה, אבל עמוס לא מוכן היה לוותר על היחידה. עם יד תותבת ורגל פגועה, הוא המשיך לפקד ולהוביל לוחמים.

המשימה, מספר אליעזר רם, קצין ביחידה ולימים תת-אלוף, הייתה עבורו הדבר הכי חשוב. משימה דוחה כל דבר אחר. המשימה לפני הכול. "עמדתי להתחתן ויום לפני החתונה הודיעו שנכנסה חוליית מודיעין מצרית. עמוס מורה לי לקחת ארבעה צוותים ולשכב במארב. בחוץ גשם זלעפות ואני אומר

לעמוס שמחר אני מתחתן והוא לא מוותר. יא אבני, הוא אומר לי, קודם כול
לגמור עם המשימה ואחר כך תתחתן... שכבתי באותו לילה במארב, עשינו
מה שעשינו ובבוקר עמוס אומר לי: עכשיו אתה יכול להתחתן...

”אחרי שנה שהייתי סגנו רציתי לחזור לקיבוץ. עמוס הזמין אותי לביתו בבאר
שבע. יושבים לאכול ולדבר. ”תשמע חביבי, העם שלנו – ואת זה אומר בדואי
– חי על חרבו. ומי שיכול, חייב להיות חייל ומי שיכול, חייב להיות מפקד.
אתה חייב להישאר. גם אני, עמוס, באתי לצבא לא בגלל זה שאני אוהב
להרוג, אוהב להילחם, אלא כי זו המדינה שלי ומי שיכול חייב להגן עליה.
ולכן אתה לא חוזר לקיבוץ...”

”וכך, בגלל עמוס נשארתי בצבא עוד 30 שנה...”

***

באחד הימים, במהלך מרדף אחר מסתננים הוא צעד ברגל ולצדו אלוף פיקוד
דרום, צבי זמיר, שהחליף את אברהם יפה וביקש ללמוד את עבודת הגישוש.
עוד הם הולכים, ועמוס צועק לפתע: מוקש. אלוף זמיר לא מבחין בדבר
וממשיך לצעוד קדימה. עמוס צועק לו לעצור מיד, ניגש אליו, מצביע על
גומה קטנה ממש סנטימטרים מהרגל שלו ושולף משם מוקש. ”איך ראית
אותו?” שאל אלוף הפיקוד הנדהם. ”מוקש לא רואים”, השיב מפקד הסיירת,
”מוקש מרגישים...”

זה היה עמוס. הבדואי שגדל בשדות השבט בצפון וידע יותר טוב מכולם איך לראות עקבות, איך להבדיל בין עקבות טריים או לא טריים, כי אם אתה מפורר גללים של גמל, תדע הכל. אם תמצא בתוך הגללים שעורה, סימן שהוא בא מרחוק כי גמל שלא הולך לטווחים ארוכים, לא יבזבזו עליו שעורה. שיאכל עשב...

ומה קורה לעשב אם דורכים עליו? כמה זמן לוקח לו להתיישר? ככה יודעים אם דרכו עליו אתמול, שלשום, או לפני שעה. דברים קטנים שאף יהודי לא שם לב אליהם. חלוק אבן שהזיזו אותו מהמקום ואתה יודע שמישהו דרך שם כי האבן לא במצב הטבעי שלה.

***

וכך אמר שנים לאחר שפשט את מדיו: "הייתי והנני בדואי מוסלמי וערבי גאה שהגורל זימן לי לחיות בתקופה מלחמת השחרור של ישראל ובשנים הקשות שלאחר מכן. איני רודף קרבות או צמא דם. אני מאמין שהשנאה בין יהודים לערבים אינה כורח המציאות. השתדלתי להוכיח ליהודים חברי לנשק, שהערבי אינו טיפוס שלילי ואילו לערבים הוכחתי שצה"ל שבשירותו שירתי, הוא צבא הומני שאין רבים כמותו בעולם."